

VERKIEZINGSMANIFEST HOGESCHOLEN 2023

Investeer in talent voor de innovatie van Nederland

Vereniging Hogescholen

Ieder talent telt. We hebben in Nederland niet genoeg arbeidskrachten om onze ambities waar te maken. Het piept en het kraakt in bijvoorbeeld de zorg, het basisonderwijs, de woningbouw en de ICT. Ook de economie en maatschappelijke uitdagingen als verduurzaming ondervinden nadelen. Dit kan en moet anders. Dat begint met goed benutten van de talenten van alle jongeren, maar gaat ook over gerichte om-, bij- en nascholing. Hiervoor is van alle partijen een investering in het hbo hard nodig.

Nu al zijn hogescholen de motor voor talentontwikkeling: ze leiden in 2023 480.000 jongeren op, van associate degree, bachelor- en master- tot professional doctorate niveau. Werkgevers staan om deze jongeren te springen: [maar liefst 87%](#) van de hbo-studenten die 2022 afstudeerden, had meteen na het behalen van hun diploma werk dat past bij hun opleiding.

Hogescholen zijn wendbaar: als de beroepspraktijk verandert, weten ze dat snel door hun nauwe contact met werkgevers ([zie bijvoorbeeld dit project over innovatie in de zorg](#)), en passen ze het onderwijs aan. Uiteraard doen opleidingen dat in samenwerking met werkgevers en overheden. Werkgevers geven aan daarvan profijt te hebben ([zie bijvoorbeeld MKB Nederland](#)).

Hogescholen doen ook praktijkgericht onderzoek, gericht op vragen van bedrijven en maatschappelijke organisaties. Praktijkgericht onderzoek is kortcyclisch en levert snel concrete resultaten op (anders gezegd: valorisatie), [Zie bijvoorbeeld dit project over duurzame voedselvoorziening](#)).

De toepasbaarheid van dit onderzoek draagt bij aan zaken als innovaties voor bedrijven, een nieuwe aanpak in de zorg of het ontwikkelen van lesmateriaal met nieuwe technologieën. Hiervan profiteren de opdrachtgevers van het onderzoek én de studenten. Bovendien zien hogescholen door het contact met de beroepspraktijk nieuwe ontwikkelingen snel aankomen, en kunnen ze die opnemen in hun onderwijs. Voor alle regio's zijn hogescholen essentieel. Ze zorgen dat er professioneel talent beschikbaar is in iedere regio. Jongeren verdienen het om hoger beroepsonderwijs te kunnen volgen zonder per se te moeten verhuizen: in alle regio's moeten hogescholen voor studenten goed bereikbaar zijn, per fiets of het openbaar vervoer. Voor bedrijven en organisaties betekent de aanwezigheid van een hogeschool ook dat ze daar meer goed opgeleide mensen kunnen werven, en een partner hebben voor praktijkgericht onderzoek. Dit versterkt de innovatie. Tegelijk kan de hogeschool inzichten uit die praktijk meteen doorvertalen in het onderwijs. Bijkomende voordelen van hogescholen in alle regio's: meer voorzieningen, versterking van de economie en verbetering van de brede welvaart.

Er is al veel bereikt. Tegelijk blijven kansen onbenut en kunnen hogescholen nog meer bijdragen aan een goed opgeleide wendbare beroepsbevolking. Wat is daarvoor nodig?

1. Goed onderwijs dat aansluit bij wat maatschappelijk nodig is moet in stand worden gehouden met een **helder onderscheid** tussen wat je kunt leren in het mbo, hbo en de universiteiten. De NVAO moet opleidingen scherper gaan toetsen op de vraag of ze horen bij hbo of wo. Op dat onderscheid tussen hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs moet ook gehandhaafd worden.

Geborgd moet worden dat hogescholen de verantwoordelijkheid hebben voor het onderwijs dat leidt tot de hoogstopgeleide beroepsbeoefenaren: denkende doeners en doerende denkers. Daarbij past het uitbreiden van het **aantal professionele masters** en een **scherpere toets** van opleidingen in het hoger onderwijs of zij thuishoren bij het beroepsonderwijs of bij het wetenschappelijk onderwijs. Er moet ook ruimte zijn voor nieuwe opleidingen om de maatschappelijke problemen aan te pakken. Dit betekent ook dat hbo-opleidingen die financieel moeilijk rendabel te maken zijn wegens lage studentenaantallen, maar die voorzien in een maatschappelijke vraag, behouden moeten kunnen worden. Daarom moeten er middelen komen om kleine en kwetsbare opleidingen **in stand te houden**.

2. Dat je je levenslang schoolt, wordt de norm om werkfit te blijven of (weer) te worden. De overheid moet dit aantrekkelijker maken door ervoor te zorgen dat iedereen gebruik kan maken van het onderwijs aan publiek gefinancierde instellingen. Het geven van scholing gericht op het leven lang ontwikkelen (LLO) wordt een **wettelijk verankerde kerntaak** van publiek bekostigde instellingen (mbo-hbo-wo). Mensen moeten een week per jaar onder werktijd mogen leren en voor de financiering daarvan de beschikking krijgen over leerrechten (een tegoed), die beheerd worden op een persoonlijke leerrekening. Het volgen van stapelbare delen (modules) van bekostigde opleidingen moet daarbij mogelijk zijn.

3. Praktijkgericht onderzoek zorgt voor oplossingen die aansluiten bij de vragen uit de maatschappij. Voor die opgaven en vragen uit het beroepenveld heeft de samenleving nieuwe kennis nodig, die snel moet kunnen worden omgezet in nieuwe producten en oplossingen. Het praktijkgericht onderzoek aan hogescholen is daarvoor onmisbaar, en vormt een schakel tussen fundamenteel onderzoek en de samenleving. Er zijn daarom **extra middelen nodig voor praktijkgericht onderzoek**: structureel 200 miljoen per jaar. Ook is wettelijke verankering van de professional doctorate nodig.
4. Jongeren verdienen een steun in de rug om niet uit te vallen, noch tijdens een studie, noch als ze beginnen met werken. Het leven van alle jongeren is maatschappelijk zwaarder geworden. De pandemie heeft blijvende sporen achtergelaten die het welzijn en studentsucces in de weg staan.
De bijdrage die hogescholen nu leveren aan het **studentenwelzijn**, en de extra ondersteuning die nu geboden wordt om te **voorkomen dat studenten uitvallen, moet worden** gecontinueerd en financieel gefaciliteerd worden. Om te voorkomen dat starters op de arbeidsmarkt in tekortsectoren tijdens de eerste drie jaar uitvallen, moeten de hogescholen de taak en financiering krijgen om pas afgestudeerden in tekortsectoren ook na hun studie te **blijven begeleiden**, in samenspraak met de werkgevers.

Nader uitgewerkt betekent dat het volgende:

1. **Regionale sleutelrol hogescholen**: overal in Nederland moeten jongeren een beroepsopleiding kunnen volgen aan een hogeschool, op associate degree, bachelor-, master- of doctorate niveau. Dat dient meerdere doelen: studenten kunnen dichtbij huis terecht en werkgevers in de regio hebben toegang tot meer goed opgeleid personeel. Ook profiteren de regionale economie en infrastructuur, doordat er bijv. meer vraag is naar goederen en diensten doordat jongeren in de regio blijven. Het praktijkgerichte onderzoek van hogescholen is onmisbaar voor innovaties bij bedrijven en regionale en lokale publieke instellingen. Hogescholen spelen een sleutelrol in de regionale kennisecosystemen, samen met grote bedrijven, het midden- en kleinbedrijf en publieke organisaties als onderwijs- en zorginstellingen. Zowel de regionale beschikbaarheid als de regionale taak van hogescholen is nu nog niet goed vastgelegd. Daarom roepen we op om deze taak vast te leggen in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). Die taak moet door de overheid ook worden gefaciliteerd ([zie het rapport Elke regio telt](#)).
2. **Leven lang ontwikkelen: wettelijke opdracht voor instellingen en stimulering gebruik**
Met alle veranderingen in het werk en in de maatschappij is blijven leren belangrijk. Hiervoor zijn twee hoofdlijnen noodzakelijk.
De eerste hoofdlijn is dat het aanbieden van onderwijs op het gebied van een leven lang ontwikkelen (LLO) een wettelijke opdracht moet worden voor publiek bekostigde instellingen. Hogescholen kunnen zulk onderwijs snel ontwikkelen, mede door hun praktijkgerichte onderzoek.

Wat ze leren uit het contact met de beroepspraktijk benutten ze om de inhoud van hun onderwijs actueel te maken en houden.

Er is soms discussie of hogescholen zulk onderwijs rechtmatig kunnen aanbieden. Dat moet ondubbelzinnig wel een formele taak worden van publiek bekostigde instellingen. Want de maatschappelijke behoefte aan goed LLO-onderwijs is enorm, en hogescholen kunnen er veel voor betekenen. Ze zijn goed geëquipeerd om kwaliteit te kunnen leveren en onderwijs te bieden waar werkgevers veel aan hebben. Het zou een flinke stap vooruit zijn als publiek bekostigde onderwijsinstellingen de wettelijke taak krijgen LLO-aanbod te ontwikkelen en te verzorgen.

De tweede hoofdlijn is dat LLO voor deelnemers betaalbaar, haalbaar en van goede kwaliteit moet zijn. Daarom moeten werkenden en werkzoekenden een week per jaar onder werktijd mogen leren en voor de financiering daarvan de beschikking krijgen over leerrechten (een tegoed), die beheerd worden op een persoonlijke leerrekening. Het volgen van stapelbare delen (modules) van bekostigde opleidingen moet daarbij mogelijk zijn. Daarbij is het belangrijk dat werken en studeren gecombineerd kunnen worden. Dit kan door de hogescholen de mogelijkheid te bieden om opleidingen te ontwikkelen die in delen gevolgd kunnen worden, waarbij de delen als optelsom van de gevolgde modules altijd kunnen leiden tot een volwaardig hbo-diploma.

3. **Innovaties door praktijkgericht onderzoek:** de groeiende vraag van het werkveld om snel innovaties te ontwikkelen voor maatschappelijke vraagstukken zoals energie, klimaat, circulariteit en vergrijzing, vraagt om een versterking en uitbreiding van praktijkgericht onderzoek door hogescholen. Samen met het bedrijfsleven en andere maatschappelijke partners willen hogescholen daarin prioriteiten stellen die aansluiten op de sectorale en regionale agenda's voor investeringen en human capital, en op het [missiegedreven innovatiebeleid](#). Willen we echt als innovatief land voorop blijven lopen en doelen bereiken op de terreinen van de grote maatschappelijke uitdagingen, dan moeten (beleids)ideeën ook worden omgezet naar praktische oplossingen. Daarvoor is nodig dat de capaciteit van praktijkgericht onderzoek wordt verdubbeld, door een structurele extra jaarlijkse investering van het Rijk van 200 miljoen euro. Ook noodzakelijk is dat deze gelden voor praktijkgericht onderzoek structureel gemaakt worden.
4. **Bereikbaar onderwijs:** kleine en kwetsbare maatschappelijk relevante opleidingen moeten in stand worden gehouden, bijvoorbeeld chemische technologie, civiele techniek en bepaalde tweedegraadslerarenopleidingen, zoals wiskunde. Deze opleidingen hebben bijzondere financiële ondersteuning nodig. Zeker waar deze opleidingen door de demografische ontwikkeling van een regio extra onder druk staan. Hogescholen willen met een sectorplan voor het hbo, met scherpe keuzes over taakverdeling en profilering, de niet-rendabele, maar hoognodige opleidingen in stand houden. Hiervoor is jaarlijks 100 miljoen nodig¹.

¹ Hogescholen hebben van het huidige kabinet tot 2025 middelen gekregen als overbrugging naar een structurele oplossing. Een sectorplan met middelen vanuit het volgende kabinet geeft invulling aan een structurele oplossing na 2025. Daarin wordt ook het probleem van de kleine opleidingen opgelost.

5. **Heldere keuze voor volwaardige positie hbo-onderwijs:** jongeren krijgen regelmatig de boodschap dat een bachelor of master van een universiteit het beste is, ook als hun interesses of talenten beter passen bij beroepsonderwijs. Daardoor begint een deel van deze jongeren aan een opleiding die eigenlijk niet goed bij hen past (bijvoorbeeld de beroepsgerichte vwo'er) en die niet altijd aansluit bij wat de maatschappij nodig heeft. Door hogescholen en universiteiten weer duidelijker van elkaar te doen verschillen en als gelijkwaardig te positioneren, kiezen jongeren eerder een opleiding die echt bij hen past. Daarvoor moet overlap in het onderwijsaanbod tegengegaan worden. Een oplossing kan zijn dat de NVAO hierop gaat toetsen. Vervolgens moet daarop ook gehandhaafd gaan worden.
6. **Meer complexiteit, dus meer hbo-masteraanbod:** wat betreft het aantal mastergeschoolden per hoofd van bevolking zit Nederland nog altijd onder het gemiddelde van de landen die deelnemen aan de Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Want er stromen nog te weinig studenten door naar een hbo-master. Als Nederland zijn voorsprong wil behouden op het gebied van innovatie, dan zijn er meer studenten nodig die een hbo-master doen. Hiervoor is nieuw aanbod van hbo-masteropleidingen noodzakelijk, en daarvoor moet er meer ruimte komen in wet- en regelgeving. Voor de aard van dit nieuwe aanbod maken hogescholen met de werkgevers afspraken. Verder is hiervoor een impuls van 60 miljoen over vier jaar noodzakelijk.
7. **Begeleiding starters op de arbeidsmarkt:** bij zowel recent afgestudeerden als bij hun werkgevers bestaat een groeiende behoefte aan begeleiding op de werkvloer. Dit is in de tekortsectoren onderwijs en gezondheid al onderkend, maar ook in andere sectoren is er een relatief grote uitval in de eerste werkzame jaren van de afgestudeerden. Steeds meer worden hogescholen gevraagd startende professionals nog te begeleiden na hun afstuderen. Dit is ook een teken van de intensieve samenwerking met werkgevers, zowel in het onderwijs als in het onderzoek.

Om de uitval in tekortsectoren tegen te gaan, zouden hogescholen de taak en middelen krijgen om afgestudeerden in de eerste jaren van hun carrière te begeleiden. Dit geldt ook voor het begeleiden van studenten die zich tijdens de studie voorbereiden op het ondernemerschap. Veel nieuwe bedrijven worden door alumni van hogescholen opgericht; om hen op weg te helpen hebben veel hogescholen een Centrum voor Ondernemerschap opgericht. Ook na de studie kunnen die start-ups ondersteuning gebruiken van hun voormalige opleiding. Dit vraagt om aanpassing van de wet en extra geld (circa 75 miljoen per jaar), dat in samenwerking met andere sectoren kan worden ingezet.

8. **Het studentenwelzijn** staat onder druk². Hun mentaal welbevinden (veerkracht, positieve mentale gezondheid en levenstevredenheid) is niet in balans. Door de coronapandemie hebben ze leerachterstanden opgelopen, zijn studenten minder sociaal vaardig en staat hun persoonsvorming onder druk. Het is pijnlijk om te zien hoe dit hen belemmert als mens en in hun studie. Hogescholen willen de schouders eronder blijven zetten, naast deze jongeren staan en ze extra blijven ondersteunen. Dat hebben hogescholen de afgelopen jaren kunnen doen door extra middelen uit de COVID-tijd, maar de problemen zijn niet weg. De komende drie jaar is er extra inzet nodig om te voorkomen dat deze jongeren studievertraging oplopen of uitvallen. Hogescholen willen studenten extra individuele begeleiding kunnen blijven bieden. Denk aan bijvoorbeeld extra mentoren, studentpsychologen en het verbeteren van studievaardigheden. Hiervoor is jaarlijks 30 miljoen extra nodig³.

Financiële onderbouwing

Uit onderzoek van het CPB blijkt dat het hbo per student de laagste bijdrage ontvangt van alle onderwijssectoren. In het hbo gaat het om € 7.878, terwijl dit in het mbo € 9,207 per student is en in het wo zelfs € 9.784 – nog zonder onderzoeksdeel. Om te zorgen dat het hbo de hoge kwaliteit van onderwijs en onderzoek kan blijven leveren, is het rechte trekken met het mbo en wo op zijn plaats.

In onderstaande tabel een overzicht van waar het nu knelt en waar een extra structurele bijdrage vanuit het Rijk hard nodig is.

Tabel 1. Totaaloverzicht gevraagde financiële middelen (in miljoenen Euro's)

	2024	2025	2026	2027	2028	structureel
Praktijkgericht onderzoek	50	100	150	200	200	200
Bereikbaar onderwijs	0	100	100	100	100	100
Begeleidingen van starters op de arbeidsmarkt in tekortsectoren	0	75	75	75	75	75
Meer complexiteit, dus meer hbo-masteraanbod	0	15	15	15	15	0
Studentenwelzijn	30	30	30	30	30	30

² [De helft van de studenten \(51%\) ervoer in 2021 psychische klachten \(zoals angst en somberheid\), van wie 12% in ernstige mate, meldde het Trimbos Instituut](#)

³ Tijdens de pandemie was er extra aandacht voor het mentale welbevinden van studenten en heeft de politiek hiervoor middelen vrijgemaakt. Deze middelen zijn inmiddels weggefallen, terwijl de problematiek niet is opgelost. In het bestuursakkoord tussen de VH en OCW is wel 15 miljoen toegekend voor studentenwelzijn, voor hbo en wo gezamenlijk. Dit is echter bij lange na niet genoeg om de bijna 500.000 studenten in het hbo van voldoende mentale begeleiding te voorzien. Alleen al voor het hbo gaat het om een bedrag van circa 30 miljoen per jaar.